

МБДОУ «Арылахский детский сад»

Абаҫас дьарык
«Утуе дьыала»

Онордо иитээчи
Слепцова Л. Г.

2021 г.

Аяаһас дьарык тиэмэтэ «Добордуу буолуохха».

Сыала: оболор социально-коммуникативнай сайдыыларын бигэргэтии.

Задачата:

- учугэй уонна кууһаан туһунан билиилэрин чинчийи;
- оболору дорооболоһорго, быраһайдаһарга, кеме иһин маһтанарга уерэтии;
- обобор бэйэ бэйэлэригэр, кыһалһаһа тубэспит кыһиэхэ кемелеһеллерун иитии;
- биир формалаах (тегурук, квадрат (туерт муннук)), еннеех (кыһыл, саһархай), улахан – кыра диэн араарга уерэтии;
- оболор септеехтук санаралларын сайыннарыы, тылларын саһпааһын улаатыннарыы.

Туттар тэрил, матырыйаал: албын харыйалар, суол, ченечех; колобок оонһуута; оболор; куобах, бере, эһэ, саһыл; эбээлэрэ (ИКТ); палочкаһа илиллибит пластилинтан шарик; араас еннеех сэбирдэхтэр; 2 корзина (улахан уонна кыра), эриэхэлэр (улахан уонна кыра); геометрическэй фигуралар (тегурук, квадрат), обуруо, мольберт.

Дьарык хаамыыта:

О5олор группа5а киирэллэр, дорооболоьоллор.

Иитээччи: О5олоор, эьиги остуоруйаны себулуугут дуо? (о5олор эппиэттэрэ).

Мин бугун эьигини остуоруйа дойдутугар ынырыам, ол дойдуга биьиги билэр геройбутугар барыахпыт. Кимин билээри эьиги таабырын таайахтааххыт.

«Кини теп-тегурук, оьоххо буспут, туннуккэ сойбут. Эьээтиттэн куоппут, эбээтиттэн куоппут...» (колобок).

Иитээччи: (колобок тахсар). О5олоор, колобок текунуйэн испит, текунуйэн испит уонна мунан хаалбыт. Эбээтиттэн куотан ыраах ыраах текунуйэн тийьбит. Этин эрэ о5олоор, тереппуттэрбититтэн ыраах куотан барыахпытын сеп дуо? (суох).

Колобок: О5олоор, мин мунан хааллым ди (ытыыр). Бабаалыста дьибэр барар суолбун буларбар кемелеьун.

Иитээччи: О5олоор, Колобок дьибэтигэр эьээлээх эбээтигэр барыан ба5арар. Суолбут ойуур быьыынан барар. Ойуур кыыллара бааллар. Кини со5ото5ун барарын куттанар. Хайыьыбытый, хайдах кемелеьебутуй? (колобогу атаарыахха наада).

Биьиги аптаах ойуурга барыахпыт,

Айанна турунуохпут.

Чуумпурун, айдаарыман,

Остуоруйаны куттааман.

Биир, икки, ус – тула эргийин,

Остуоруйа5а киирин.

- Керун эрэ, суолбут бу сытар. Суолбут устун барыаххайын (о5олор иитээччини кытта суол устун хаамаллар).

Иитээччи: Керун эрэ, талан анныгар ким баарый? Уьун кулгаахтаах, куттанар, ыстанар да ыстанар? (куобах).

- дорообо, куобах! (дорооболоьоллор).

Куобах: - Дорооболорун. Ханна баран иьэ5ит, колбогу ханна атаардыгыт? (эьээтигэр, эбээтигэр атаара баран иьэбит).

- Куобахчаан, биьигини ыьт эрэ, утуе дьыаланы онор.

Куобах: Ол тугуй, утуе дьыала диэн? (о5олор эппиэттэрэ).

Иитээччи: Утуе дьыала диэн ол аата эн ким эмит ыарахан кэмигэр, ыарахан тугэннэ тубэспит буолла5ына кемелеье5ун. Ким эрэ хомойбут,

ыалдыбыт буоллабына туох эмит учугэи оноробун. Утуе дьыала барыларыгар уерууну абалар, санааларын кетебер.

Куобах: Эээ ейдеедум! Утуе дьыала диэн холобур арай мин, эээ обуруотугтан моркуобу уоран табаарыспар биэрдэхпинэ дуо?

Иитэччи: Оболоор, ити аата утуе дьыала дуо? (суох). Куобахчаан, эн ээжкэбэр бабаалыста диэн аптаах тылы эттэххинэ моркуобу биэриэбэ. онтон ыйтыыта суох ыллаххына, ол аата утуе дьыла буолбатах. Оболоор, куобахха ханнык утуе дьыланы онороругутун кэпсээн эрэ. (сибэккигэ уу кутабыт, оонньуубутун хомуйабыт, бэйэ бэйэбитигэр таннарга кемелеебут, ийэлэрбитигэр кемелеебут).

Куобах: Оччобуна мин билигин эээбэр баран «бабаалыста» диэн аптаах тылы этиэм, уонна доботторбор моркуоп кердзем. Мин соторутаабыта доборбун кытта этиспитим.

Иитэччи: Доборгун кытта этиспит буоллаххына, бараннын эйэлэс. Естуйбэккэ бырастыыта кердес. Оччобуна кунун сырдыа, дьиннээх добор буолуон!

Куобах: Улахан баыыбаларын, мин билигин доборбор суурдум оччобо, бырабаайдарын!

- Бырабаай куобах (иитэччи уонна оболор салгыы бараллар).

Иитэччи: Керун эрэ, биьиэхэ утары ким суурэн иэрий? (бере).

- Дорообо бере!

Бере: - Дорооболорун, колобогу ханна ильдэн эрэбит? (эбээтигэр, эбээтигэр).

- Биьигини бабаалыста ыт.

Бере: - Эьиги миэхэ кемелестеххутунэ, мин эьигини ытыам. Мин ийэм бугун тереебут кунэ. Мин киниэхэ аптаах сибэкки бэлэхтээри кынтым. Ол кынан баран сибэкки сэбирдэхтэрэ туьэн хаалбыттар. Хайдах кыннахпына сиэбирдэхтэрэ уунэллэрий?

Иитэччи: Хас биирдии сэбирдэх – аптаах тыл. Хас биирдии сэбирдэххэ аптаах тылы эттэххэ кини санаттан уунэр. Кемелеебут дуо оболор? (оболор биирдии сэбирдэби ыланнар аптаах тыллары этэллэр, уонна шарикка кэтэрдэллэр).

- Оболоор, керун эрэ, набаа кырабыабай аптаах тыллардаах сибэкки уунэн табыста. Бере ийэтэ маннык бэлэххэ набаа уеруебэ. бырабаай бере, биьиги салгыы бардыбыт!

Иитэччи: Оболоор, бере эмиэ биьиги курдук аптаах тыллары уерэттэ, аны салгыы барыаххайын.

- Истин эрэ, ким эрэ ырдыгыныырый? Ким дии саныыгыт? (эбэ).(эбэ тахсар).

- Дорообо эбэ.

Эбэ: - Дорооболорун. Ханна баран иьэбит? (колобогу эьээлээх эбээтигэр атаарабыт). Биьигини ыыт эрэ, биьиги ыксыыбыт.

Эбэ: Эьиги миэхэ кемелестеххутунэ мин эьигини ыытыам. Мин ойуурга эриэхэ хомуйа сылдыбытым. Арай биир эриэхэ туллан туьэн, мин суупэр кэлэн тустэ, соьуйаммын корзинабын тобо туьэрэн кээстим. Эриэхэлэрбин ыьан кээстим, теттеру хомуйарбар сэниэм суох, наьаа сылайдым.

Иитээччи: Оболоор, эьэбэ кемелеьебут дуо?

Эбэ: Ол кынан баран оболоор, эьиги кыра эриэхэлэри кыра корзинаба, улахан эриэхэлэри улахан корзинаба хомуйуохтааххыт.

(оболор соруудабы толороллор)

- Маладьыастар оболор, эриэхэлэри барытын хомуйдугут! Эьэчээннэ кемелестубут, аны салгыы барыахпытын сеп.

Иитээччи: Керун эрэ, саьыл суурэн иьэр.

- Дорообо саьыл! (дорооболоьоллор).

Саьыл: - Дорооболорун. Ханна баран эрэбит? (колобогу эьээтигэр, эбээтигэр илдьэбит).

- Биьигини ыыт саьыл, эьээлээх эбээ колобогу куутэллэр.

Саьыл: - Ыыппапын, хайаан колобога суох хаалыахпыный?

- Оболоор, хайыыбытыт? Колобокпугун хайдах быьыыбытыт? Саьылчаан, арай биьиги эйиэхэ кыраьыабай оьуруо биэрдэхпитинэ?

Саьыл: - Сеп чэ, оччоьо оьуруоларым текунук буолуохтаахтар.

Дидактическэй ооньуу «Оьуруону онор».

Оболорго араас геометрическэй фигурала бэриллэллэр (тегурук, квадрат, ус муннук). Оьо септеех фигураны талан мольбертка сыьыарар. (иитээччи хайдах енеех, ханнык фигуратын бигэргэтэр).

Саьыл: - Наьаа кыраьыабай оьуруо онордугут ди, улахан баьыыбаларын, чэ ааьын. (оболор иитээччини кытта салгыы бараллар).

Иитээччи: Оболор, керунэ эрэ, эьээлээх эбээ дьизэлэрэ турар, кэллибит ди биьиги.

- Дьизэ таьыгар ким ытыы олороруй? (эбээ).

Иитээччи: Дорообо эбээ! Туохтан хомойдун?

Эбээ: Колобогум куотан хаалла,

Миигин кытта кэпсэпэтэ,
Дьиэтигэр кэлэрэ буоллар,
Колобогум барахсан!

Иитээччи: Хомойума эбээ, бийиги эн колобоккун буллубут. Кини эйиигиттэн аны хаан да куотуо суоҕа (колобок себулэьэр).

Эбээ: Кинини ханна керустугут?

Иитээччи: О5олоор, колобогу ханна керсубушпугун, ойуурга кими керустубут, кинилэргэ тугунан кемелестубут? (о5оло кэпсииллэр).

Эбээ: Баьыбаларын о5олор!

- О5олоор, бийиги бугун утуе дьыаланы онордубут, Колобогу дьиэтигэр а5аллыбыт. Онтон бийиги теттеру о5о саадпытыгар барыхпытын наада.

- Биир, икки, ус – эргичийэбит,

О5о саадытыгар теннебут.

Иитээччи: О5олоор, этин эрэ миэхэ, саамай бу бийиги аптаах ойуурга айаммытыттан тугу себулээтигит? (о5олор эппиэттэрэ). Эьиги наьаа маладьыастаргыт, барытынт сепке толкуйдаан, кыыларга кемелеьен, утуе дьыала беьену онордугут. Ол иьин мин эьиэхэ аптаах меьеччук бэлэхтиэм (сюрпризный момент)